

Рогова О.В., к.е.н.

*Чернігівський національний технологічний університет
(м.Чернігів, Україна)*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасні підходи до управління розвитком регіонів базуються на формуванні нової моделі організації влади, яка передбачає запровадження європейських принципів реалізації регіонального управління, проведення адміністративно-територіальної реформи.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, питання підвищення ефективності управління розвитком регіонів є надзвичайно актуальним та потребує подальшого наукового пошуку.

В умовах перманентних кризових явищ, нестабільної політичної ситуації та глобальних перетворень у свідомості населення країни особливого значення набуває формування адекватної сучасності системи територіальної організації влади в Україні.

В даному контексті слід зауважити, що управління розвитком регіонів та держави в цілому спрямоване на забезпечення сталого розвитку економіки регіонів та покращення якості життя населення на основі використання системи організаційно-правових та економічних засобів, що знайшло своє відображення у створенні умов на рівні регіонів для самостійного їх розвитку з використанням специфічних географічних, людських, виробничих, та природних потенціалів розвитку.

Розуміння необхідності прискорення темпів економічного розвитку змушує державу реалізовувати практичні кроки в цій сфері. Так, Законом «Про стимулювання розвитку регіонів» [1] запроваджено стратегічне планування регіонального розвитку; схвалена Концепція державної регіональної політики [2], яка визначає принципи, напрямки вдосконалення державного регулювання розвитку регіонів та передбачає підвищення ролі та відповідальності місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, територіальних громад за розвиток регіонів; підготовлено новий стратегічний документ, який розроблено відповідно до європейських стандартів - Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 р. [3], що визначає основні тенденції та формулює стратегічні завдання та цілі, реалізація яких дозволить позитивно вплинути на вирішення наявних проблем.

Наочним результатом виконання завдань зазначених нормативних документів та досягнення поставлених цілей є стан та динаміка основних соціально-економічних показників розвитку регіонів. Аналіз статистичних даних свідчить, що упродовж останніх декількох років ситуація в економіці регіонів, як і країни в цілому, була напруженою.

Так, наприклад, в Чернігівській області обсяг валового регіонального продукту у 2011 становив 107,8 % від попереднього року, у 2012 році – 104 %, а у 2013 – вже тільки 96,5 %. Також негативною є тенденція зміни обсягів доходу населення: 2011 – 113,4 % від попереднього року, 2012 – 112,3%, 2013 – 106,8 % від значення 2012 року. Стосовно обсягів промислового виробництва за період 2011 – 2013 рр. також можна відмітити низхідний тренд розвитку, що підтверджується значенням відповідного індексу на рівні 98 % у 2011 році, та вже 89,6 % за 2013 рік. Щодо обсягів продукції сільського господарства, необхідно зазначити, що, хоча дана сфера і є провідною для Чернігівщини, але і їй притаманна негативна динаміка розвитку: якщо у 2011 році значення відповідного індексу становило 129,9 % до попереднього року, у 2012 році – 108,2%, а у 2013 – вже тільки 102,8 % [4]. Доцільно зазначити, що згідно Звіту про конкурентоспроможність регіонів України за 2013 рік, який розроблено Фондом «Ефективне управління», за значенням індексу конкурентоспроможності Чернігівська область займає 23 місце, що є дуже низьким результатом.

Узагальнюючі наведені дані, можна зробити висновок, що для Чернігівської області характерним є уповільнення темпів розвитку, що зумовлено низькою результативністю існуючої моделі територіальної організації влади та неефективним використанням наявного потенціалу. Результати досліджень підтверджують, що негативні тенденції є характерними для більшості регіонів України. Серед дестабілізуючих чинників слід відмітити також зростання міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій розвитку.

Необхідно зазначити, що до теперішнього часу основним механізмом збалансування та вирівнювання фінансової спроможності регіональних бюджетів є міжбюджетні трансферти, суть яких полягає у безоплатній та безповоротній передачі коштів від регіонів-донорів менш розвинутих територіям. Однак тривале застосування цього інструменту регіонального розвитку не призвело до подолання стану депресивності окремих територій у зв'язку з відсутністю мотивації регіональної влади до пошуку нових, більш ефективних методів управління та форм використання потенціалу регіональних економічних систем.

Отже, до головних проблем управління розвитком регіону відносять: наявність неефективної системи державного управління регіональним розвитком та непрозорого механізму фінансового забезпечення розвитку регіонів, відсутність чітко визначеної державної політики у сфері регіонального розвитку, застарілий механізм взаємовідносин на рівні "держава — регіон" та регіонів між собою, недосконалість системи територіальної організації влади та зволікання з проведенням реформування місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою ([3], [5]).

На думку багатьох дослідників, суттєвою проблемою діючих систем регіонального управління в Україні також є неналежне інституційне, організаційне та інформаційне забезпечення розроблення та впровадження регіональних стратегій розвитку. Як свідчить практика, раніше місцеві органи влади лише затверджували доведені центральними органами управління плани та програми. Отже, специфіка розвитку кожного регіону не була врахована.

В умовах наявності великої кількості економічних проблем розвитку регіонів, з метою забезпечення сталого розвитку та підвищення якості життя населення доцільно сформулювати наступні рекомендації органам регіонального управління щодо реалізації практичних завдань, які стосуються:

- розробки та впровадження інструментів стратегічного планування розвитку територій;
- підвищення рівня конкурентоспроможності регіону;
- децентралізації повноважень та відповідальності.

Зважаючи на окресленні пріоритети, необхідно здійснити комплекс конкретних заходів, найважливішими серед яких, на думку автора, є:

1) розробити регіональну стратегію розвитку, яка повинна відповідати прийнятій Державній стратегії регіонального розвитку до 2020 року. Необхідною умовою забезпечення ефективності та дієвості зазначеного документу є сучасний підхід до розроблення та впровадження, який базується на залученні громадськості, наукових кіл, експертів, прилюдному обговоренні та відповідальності за отримані результати.

2) здійснити формування кластерів та інших інноваційних форм співробітництва в пріоритетних секторах економіки, створити умови для реалізації ініціатив приватного сектора та регіональних органів влади щодо їх розвитку (доцільність обґрунтовано у [6]);

3) організувати та активізувати транскордонне співробітництво, яке передбачає спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між суміжними територіями сусідніх держав. Аналіз європейського досвіду та результати досліджень вітчизняних науковців переконливо свідчать про переваги та ефективність використання даного інструменту регіонального розвитку (досліджено у [7]).

3) залучити приватний капітал до реалізації інвестиційних проектів, які традиційно фінансувала держава. Найбільш вдалою і, до того ж законодавчо визначеною формою такого залучення є співробітництво у форматі публічно-приватного партнерства.

Очікуваними результатами впровадження розроблених автором заходів стане: підвищення якості і ефективності управління розвитком регіонів, прискорення процесів вирівнювання якості життя населення, підвищення конкурентоспроможності регіонів, покращення бізнес-клімату та інвестиційного іміджу територій, покращення якісних параметрів функціонування регіональних економічних систем.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» № 2850-IV від 08.09.2005 Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 51, ст.548
2. Указ президента «Про затвердження Концепції державної регіональної політики» від 25 травня 2001 року N 341/2001. Електронний ресурс [Режим доступу] <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.
3. Постанова КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.» № 385 від 06 серпня 2014 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
4. Головне управління статистики Чернігівської області. Офіційний веб-сайт. <http://www.chernigivstat.gov.ua/>
5. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія / за ред. З. В. Варналія. – К. : Знання, 2005. – 498 с
6. Лисенко І.В. Дослідження процесів кластеризації економіки регіону. / І.В. Лисенко // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління». – Вип. 21-22. – Ч. 2. – Київ: ДЕУТ, 2012. С. 230-236.
7. Рогова О.В. Науково-практичний вимір єврорегіонального співробітництва на засадах публічно-приватного партнерства / О.В. Рогова // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: збірник наук. праць. – Чернігів, ЧДТУ, 2012. – № 2 (58). – С. 60 – 63.